

"Wij staken!"

Bij stakingen tijdens de Tweede Wereldoorlog gaan de gedachten al gauw naar de februaristaking van 1941 of de spoorwegstaking van 1944. De staking van april-mei 1943 is veel minder bekend bij het grote publiek. Terwijl dit protest een paar dagen een groot deel van het land in zijn greep hield, ook Brabant. Nu, tachtig jaar later, is er meer aandacht voor deze bijna vergeten staking. Zo schreef historicus Hans Morssinkhof samen met Erik Dijkstra het boek 'Staken op leven en dood' en hij was ook betrokken bij de gelijknamige documentaire.

Ook 'Het geheugen van Brabant', onze podcast, wijdt een aflevering hieraan met gastspreker Hans Morssinkhof. Daarnaast werkten weer diverse collega's aan deze aflevering mee. Collega Anton Schuttelaars gaat in een reeks verhalen hieronder in op allerlei aspecten van deze staking in onze provincie, met bijzondere aandacht voor wat onze archieven hierover te vertellen hebben. Dit keer dus een speciaal themanummer!

Margot America, redactie

April-meistakingen 1943

Eind april 1943 is het land in rep en roer. De oorzaak: op 29 april kondigen de Duitse autoriteiten af dat de manschappen van het Nederlandse leger zich opnieuw in krijgsgevangenschap zullen moeten begeven, mede om te kunnen voldoen aan de schreeuwende behoefte aan arbeidskrachten in het Duitse Rijk.

Gijzelaars naar Vught

Na deze bekendmaking barst de bom, ook in Brabant. In veel fabrieken en bedrijven wordt het werk neergelegd. De Duitse reactie is keihard: voortaan wordt direct gericht geschoten op samenscholingen. Veel arrestaties en de executie in Eindhoven op 3 mei van zeven willekeurige arrestanten op een binnenplaats van Philips. En daar blijft het niet bij.

"Toen hoorde ik het salvo..."

"Waarom weten we zo weinig van de April-meistakingen terwijl die zo belangrijk zijn geweest? Ze markeren namelijk het keerpunt van de Duitse bezetting. Dat is altijd onderbelicht gebleven, maar dat moet nu veranderen." →

Hans Morssinkhof, historicus en medeauteur van 'Staken op leven en dood'

Ongekende uitbarsting van verzet

Uit overtuiging, protest of onder dwang?

De April-meistakingen van 1943 duurden hoogstens enkele dagen, maar ze waren wel over vrijwel het hele land verspreid en massaal van omvang: tussen de 200.000 en 500.000 mensen - de schattingen lopen uiteen - legden het werk neer in fabrieken en andere bedrijven.

Spontaan of georganiseerd?

Honderdduizenden Nederlanders laten luid en duidelijk merken wat ze van de bekendmaking van de opperbevelhebber van de Duitse bezettingsmacht denken. Zo'n ongekende uitbarsting van protest en verzet, dat moet wel spontaan zijn geweest, of toch niet?

De stakingen door de ogen van de Commissaris van Noord-Brabant

Nederlandse bestuurders hadden part noch deel aan de maatregelen van de Duitse autoriteiten. Maar ze kregen wél te maken met de uitvoering en de gevolgen daarvan voor hun gemeente, met name de burgemeesters kwamen in een spagaat.

Wat was de rol van de geestelijkheid?

Noord-Brabant was grotendeels een door en door katholieke provincie. Kerk en geestelijkheid hadden op alle terreinen van het maatschappelijk leven een dikke vinger in de pap. Wat was de rol van de Brabantse geestelijkheid bij de April-meistakingen van 1943?

Geen melk voor de bezetter

Deze stakingen waren ook bijzonder omdat een deel van de bevolking meedeed dat middelen als arbeidsonderbreking of andere collectieve actie nog nooit had gebruikt: de boeren. Naast werkonderbrekingen in heel veel fabrieken en bedrijven staakten ook veel melkveehouders de leverantie van melk aan de zuivelfabrieken.

In Brabant schoten ze in de lucht

De Duitse reactie op de April-meistakingen van 1943 was keihard. Tachtig executies, vele slachtoffers bij schietpartijen: de lijst van slachtoffers achterin het recent verschenen boek 'Staken op leven en dood' telt maar liefst 184 namen.

Vlijmen en Drunen

In het archief van de Commissaris van de Koningin in Noord-Brabant bevindt zich een dossier over deze stakingen, met daarin een aantal brieven en verslagen die meer licht werpen op de gebeurtenissen in Vlijmen en Drunen.

Geweer gericht op jongen van zestien

Burgemeester Adrianus Smit van Sprang-Capelle bezoekt in de middag van maandag 3 mei 1943 de plaatselijke zuivelfabriek voor een onderhoud met de directeur. Als hij tegen vijven thuiskomt wordt hij daar opgewacht door de Grüne Polizei, zijn zestienjarige zoon staat onder arrest. Wat is er aan de hand?

"Deelname kon je je leven kosten"

“Als ook in Brabant het werk massaal wordt neergelegd in 1943, weet de Duitse bezetter aanvankelijk niet hoe te reageren. Maar dan besluit de hoogste SS-baas Rauter keihard terug te slaan. “Er moet veel bloed vloeien, ik wil heel veel doden”, is zijn gedachtegang. Waren de stakers zich wel bewust van het risico dat ze namen?” ➔

Hans Morssinkhof, historicus en medeauteur van 'Staken op leven en dood'

Het geheugen van Brabant: ga naar www.bhic.nl

[Vind ons
leuk](#)

[Volg
ons](#)

[Bekijk
foto's](#)

[Lees
verhalen](#)

[Volg ons op
Instagram](#)

redactie@bhic.nl | [073-6818500](tel:073-6818500) | [doorsturen](#)